

2 ÚZEMÍ A PODNEBÍ

Metodické vysvětlivky

Česká republika s rozlohou 78 871 km² je vnitrozemským státem, ležícím uprostřed mírného pásu severní polokoule ve střední části Evropy. Státní hranice tvoří sousedství s Německem (818,9 km), Polskem (795,8 km), Rakouskem (460,4 km) a Slovenskem (251,8 km). Hodnoty odpovídají poslednímu přeměření a jsou platné k 16. únoru 2023. Počtem obyvatel 10 827 529 je podle údajů Eurostatu (k 1. lednu 2023) mezi 27 státy Evropské unie na 9. místě.

Od 1. ledna 2000 platí v České republice nové územní uspořádání a stávající okresy jsou seskupeny do 14 krajů, včetně hl. m. Prahy jako samostatného kraje. Na konci roku 2002 byla ukončena činnost okresních úřadů a významná část jejich kompetencí byla přenesena na 205 obcí s rozšířenou působností, které zahájily svoji činnost od 1. ledna 2003.

Zákon č. 51/2020 Sb., o územně správním členění státu a o změně souvisejících zákonů, nově stanovuje, že území České republiky se člení na správní obvody krajů, které se skládají ze správních obvodů obcí s rozšířenou působností (s výjimkou hlavního města Prahy). Správní obvody obcí s rozšířenou působností jsou vymezeny výčtem obcí a vojenských újezdů. Těmito správními obvody jsou vymezeny též okresy (v hlavním městě Praze jsou na úrovni okresů obvody).

V návaznosti na tento zákon vydalo Ministerstvo vnitra vyhlášky, které správní obvody vymezují. V souvislosti s tím došlo s účinností od 1. 1. 2021 ke změně území okresů Nymburk, Kolín, Domažlice, Plzeň-jih, Semily, Jablonec nad Nisou, Vsetín a Zlín. Změnila se také území správních obvodů obcí s rozšířenou působností Český Brod, Lysá nad Labem, Turnov, Jablonec nad Nisou, Havlíčkův Brod a Jihlava. Naopak na úrovni krajů k žádné územní změně nedošlo.

Územím České republiky prochází hlavní evropské rozvodí oddělující povodí Severního, Baltského a Černého moře. Rozvodním uzlem těchto tří moří je Klepáč (1 144 m n. m.) v masivu Králického Sněžníku. Hlavní říční osy jsou v Čechách Labe (370 km) s Vltavou (431 km) a Ohře (254 km), na jižní Moravě především Morava (269 km) s Dyjí (194 km) a na severu Moravy a ve Slezsku Odra (135 km) s Opavou (131 km).

Z hlediska fyzicko-geografického leží Česká republika na rozhraní dvou různých horských soustav, lišících se od sebe stářím i geologickým a geomorfologickým vývojem. Západní a střední část České republiky vyplňuje Česká vysočina, vytvořená v podstatě koncem prvohor a mající převážně ráz pahorkatin, a středohory (Šumava, Český les, Krušné hory, Krkonoše, Orlické hory, Jeseníky). Do východní části státu zasahují Západní Karpaty, které nabyly své nynější podoby v třetihorách (Beskydy). Rozhraní mezi oběma horskými systémy vyplňuje pásmo úvalů.

Podnebí České republiky se vyznačuje vzájemným pronikáním a míšením oceánských a kontinentálních vlivů. Je charakterizováno západním prouděním s převahou západních větrů, intenzivní cyklonální činností způsobující časté střídání vzduchových hmot a poměrně hojnými srážkami. Přímořský vliv se projevuje hlavně v Čechách, na Moravě a ve Slezsku přibývá kontinentálních podnebních vlivů. Velký vliv na podnebí České republiky má nadmořská výška a reliéf. Z celkové plochy státního území leží 52 817 km² (66,97 %) v nadmořské výšce do 500 m, 25 222 km² (31,98 %) ve výšce od 500 m do 1 000 m a pouze 827 km² (1,05 %) ve výšce nad 1 000 m. Střední nadmořská výška České republiky je 430 m.

Rovněž flóra a fauna vyskytující se na území České republiky svědčí o vzájemném pronikání hlavních směrů, kterými se v Evropě šířilo rostlinstvo a živočišstvo. Lesy, převážně jehličnaté, zaujímají přibližně 34 % celkové rozlohy České republiky.

Také půdní pokryv se vyznačuje značnou variabilitou, a to jak zrnitostním složením půd, tak i rozšířením jednotlivých půdních typů. Nejrozšířenějším typem půd v České republice jsou hnědé půdy.

* * *

Další informace jsou dostupné na internetových stránkách Českého statistického úřadu:

– www.czso.cz/csu/czso/regiony_mesta_obce_souhrn

nebo dalších institucí:

– www.chmi.cz/ – Český hydrometeorologický ústav

– www.vuGTK.cz/ – Výzkumný ústav geodetický, topografický a kartografický, v.v.i.

Zeměpisné zajímavosti České republiky v roce 2022
Geographic features of the Czech Republic in 2022

Zeměpisná zajímavost / Geographic feature		Hodnota/Size	Lokalita/Locality
Největší obec <i>Largest municipality</i>	Praha	1 357 326 obyvatel/ <i>inhabitants</i>	hlavní město <i>Capital City</i>
Nejmenší obec <i>Smallest municipality</i>	Vysoká Lhota	16 obyvatel/ <i>inhabitants</i>	okres Pelhřimov <i>Pelhřimov District</i>
Nejvýše položené sídlo <i>Highest settlement</i>	Filipova Huť	1 093 m n. m. <i>altitude 1 093 m</i>	okres Klatovy <i>Klatovy District</i>
Nejniže položené sídlo <i>Lowest settlement</i>	Hřensko	130 m n. m. <i>altitude 130 m</i>	okres Děčín <i>Děčín District</i>
Nejvýše položený bod <i>Highest point</i>	Sněžka <i>Mount Sněžka</i>	1 602 m n. m. <i>altitude 1 602 m</i>	pohoří Krkonoše <i>Krkonoše Mountains</i>
Nejniže položený bod <i>Lowest point</i>	výtok Labe u Hřenska <i>Discharge of the Labe River near Hřensko</i>	115 m n. m. <i>altitude 115 m</i>	okres Děčín <i>Děčín District</i>
Nejhlubší propast <i>Deepest chasm</i>	Hranická propast <i>Hranická Abyss</i>	519,5 m ¹⁾ <i>519.5 m¹⁾</i>	okres Přerov <i>Přerov District</i>
Největší národní park <i>Largest national park</i>	Národní park Šumava <i>Šumava National Park</i>	680,6 km ² <i>680.6 km²</i>	pohoří Šumava <i>Šumava Mountains</i>
Největší chráněná krajinná oblast <i>Largest protected landscape area</i>	CHKO Beskydy <i>Beskydy PLA</i>	1 160 km ²	pohoří Beskydy <i>Beskydy Mountains</i>
Nejdelší řeka <i>Longest river</i>	Vltava <i>Vltava River</i>	431 km	Čechy <i>Bohemia</i>
Největší plocha povodí <i>Largest catchment area</i>	povodí Labe <i>Labe River catchment</i>	51 103,9 km ² <i>51 103.9 km²</i>	Čechy <i>Bohemia</i>
Největší jezero <i>Largest natural lake</i> max. hloubka / <i>maximum depth</i>	Černé jezero <i>Lake Černé</i>	18,47 ha <i>18.47 ha</i> 39,8 m / <i>39.8 m</i>	pohoří Šumava <i>Šumava Mountains</i>
Největší rybník <i>Largest manmade lake</i> max. hloubka / <i>maximum depth</i>	rybník Rožmberk <i>Lake Rožmberk</i>	489 ha 10 m	okres Jindřichův Hradec <i>Jindřichův Hradec District</i>
Největší přehradní nádrž <i>Largest dam reservoir</i> max. hloubka / <i>maximum depth</i>	přehradní nádrž Lipno <i>Lipno Dam Lake</i>	4 870 ha 25 m	pohoří Šumava <i>Šumava Mountains</i>
Nejteplejší minerální pramen <i>Hottest thermal spring</i>	Vřídlo <i>Vřídlo Spring</i>	72 °C	Karlovy Vary
Nejvyšší denní maximální teplota vzduchu <i>Highest daily maximum air temperature</i>	Husinec, Řež, 19. 6. 2022 <i>Husinec, Řež, 19 June 2022</i>	39,0 °C <i>39.0 °C</i>	okres Praha-východ <i>Praha-východ District</i>
Nejnižší denní minimální teplota vzduchu <i>Lowest daily minimum air temperature</i>	Kvilda-Perla, 18. 12. 2022 <i>Kvilda-Perla, 18 December 2022</i>	-28,1 °C <i>-28.1 °C</i>	okres Prachatice <i>Prachatice District</i>
Nejvyšší denní úhrn srážek <i>Highest daily precipitation</i>	Katovice, 27. 6. 2022 <i>Katovice, 27 June 2022</i>	187,5 mm <i>187.5 mm</i>	okres Strakonice <i>Strakonice District</i>
Nejvyšší výška sněhové pokrývky <i>Deepest snow cover</i>	Černá Hora, 6. 4. 2022 <i>Černá Hora, 6 April 2022</i>	192 cm	okres Trutnov <i>Trutnov District</i>

¹⁾ dosud největší potvrzená hloubka k 1. 8. 2022

¹⁾ The deepest point recorded so far as at 1 August 2022.